

Anarhizam i nasilje

Errico Malatesta

1894.

Anarhisti su od samoga početka bili gotovo jednoglasni u pogledu nužnosti pribjegavanja fizičkoj sili kako bi se preobrazilo postojeće društvo. I dok su druge samopozvane revolucionarne partije završile koprcajući se u parlamentarnome mulju, anarhistička se ideja na neki način poistovjetila s oružanim ustancima i nasilnim revolucijama.

No, možda nije bilo dovoljno objašnjenja o vrsti i stupnju nasilja koje imamo upotrijebiti, a i kod toga pitanja, kao i kod mnogih drugih, mnoge različite ideje i sentimenti vrebaju pod pokrovom zajedničkoga imena.

Činjenica je da su brojni zločini koje su u posljednje vrijeme počinili anarhisti ili u ime anarhije, iznijele na vidjelo duboke razlike koje su prethodno bile previđene i zanemarene.

Gnušajući se grozote i beskorisnosti pojedinih takvih dijela, neki su drugovi proglasili svoje protivljenje svakome nasilju, osim u slučajevima samoobrane od neposrednog napada. To bi, prema meni, značilo odustati od svakoga revolucionarnog djelovanja: svoje bismo udarce rezervirali za male, često nesvjesne agente vlasti, dok bismo one koji organiziraju i u najvećoj mjeri profitiraju od državne i kapitalističke eksploatacije ostavili na miru.

S druge strane, neki su pak drugovi, poneseni žarom borbe, ogorčeni zlobom vladajućih klasa i sigurno pod utjecajem onoga što je preostalo od starih jakobinskih ideja koje prožimaju politički odgoj sadašnje generacije, brže bolje prigrlili svako nasilje, pod jednim uvjetom da je počinjeno u ime anarhije, te su položili pravo ni na što manje nego na život ili smrt onih koji nisu anarhisti, ili nisu anarhisti točno prema njihovu kalupu.

Kapitalističkom štampom obmanuta i neupućena u ove polemike, javnost u anarhistima ne vidi ništa osim bombi i bodeža, te ih po navici smatra divljim zvijerima koje žedaju za krvlju i uništenjem.

Stoga je potrebno da vrlo jasno objasnimo svoja stajališta u vezi pitanja nasilja te da svatko od nas, u skladu s tim, usvoji neko stajalište. To je nužno, kako u interesu praktične suradnje među onima koji se deklariraju kao anarhisti, tako i u interesu propagande i naših odnosa s narodom.

Po mojemu mišljenju, nema dvojbe da je anarhističko negiranje države po samoj svojoj prirodi suprotstavljeno nasilju, pošto je nasilje srž svakoga autoritarnog sustava, način djelovanja svake države.

Anarhija znači slobodu u solidarnosti. Samo harmoniziranjem interesa, dobrovoljnom suradnjom, ljubavlju, poštovanjem i međusobnom tolerancijom, uvjeravanjem, primjerom i širenjem velikodušnosti, može i mora ona pobijediti.

Mi smo anarhisti jer vjerujemo da nikad ne možemo ostvariti zajedničku dobrobit svih, što je cilj svih naših napora, osim slobodnim međusobnim razumijevanjem, a bez nametanja ičije volje.

I u drugim partijama zasigurno ima osoba koje su jednako iskreno posvećene interesima ljudi kao što su to najbolji među nama. Ali ono što razlikuje nas anarhiste od svih drugih jest da se mi ne smatramo vlasnicima apsolutne istine, ne smatramo se ni nepogrešivima ni sveznajućima – što je implicitna pretenzija svih zakonodavaca i političkih kandidata ma koje partije. Stoga se ne smatramo pozvanima da usmjeravamo i patroniziramo narod.

Mi smo partija slobode *par excellence*, partija slobodnoga razvoja, partija društvenoga eksperimentiranja.

Ali upravo protiv te slobode koju želimo svima, protiv mogućnosti eksperimentalnog traganja za boljim formama društva, podignuti su bedemi. Legije vojnika i policajaca spremne su da masakriraju i utamniče svakoga tko se krotko ne podčinjava zakonima koje je šačica povlaštenih donijela u vlastitom interesu. Čak i kad vojska i policija ne bi postojali, sve dok bi ekonomsko uređenje društva ostalo kakvo jest, sloboda bi i dalje bila nemoguća. Dok god su sredstva za život pod kontrolom manjine, velika masa čovječanstva bit će prisiljena raditi za druge, valjajući se u siromaštvu i degradaciji.

Prvo se valja otarasiti oružanih snaga koje brane postojeće institucije, te kroz eksproprijaciju sadašnjih posjednika, staviti zemlju i druga sredstva proizvodnje svima na raspolaganje. Prema našem mišljenju, to se ne može ostvariti bez primjene fizičke sile. Nadalje, prirodno napredovanje ekonomskoga antagonizma, buđenje svijesti znatnoga dijela proletarijata, neprestano rastući udio nezaposlenih, slijepa reakcija vladajućih klasa, odnosno, trenutni razvoj u cjelini, neminovno nas vodi prema izbijanju revolucije koja će svojim nasiljem sve preokrenuti, a čije navještaje već možemo vidjeti. Revolucija će se dogoditi, s nama ili bez nas. Revolucionarna partija, svjesna cilja koji valja ostvariti, poslužit će usmjeravanju toga nasilja, ali i ublažavanju ekscesa utjecajem svojega uzvišenog ideala.

Takvi smo mi revolucionari. S obzirom na to da nasilje nije posljedica našega slobodnog izbora, nego nam je nametnuto nužnošću obrane nepriznatih ljudskih prava osujećenih sirovom snagom, unutar takvih okvira, nasilje nije u kontradikciji s anarhističkim načelima.

Ponavljam: kao anarhisti, mi ne možemo i ne želimo posezati za nasiljem, osim u obrani sebe i drugih od ugnjetavanja. Ipak, držimo pravo na samoobranu – potpunu, stvarnu i efikasnu. Odnosno, mi želimo biti u stanju zaobići materijalna oružja koja nas ranjavaju te napasti ruku koja tim oružjem upravlja, kao i glavu koja tu ruku usmjerava. Želimo sami odabrati mjesto i vrijeme borbe, tako da napadnemo neprijatelja pod najpovoljnijim okolnostima: bilo to kad nas on provocira i napada, bilo kad opušteno drijema, računajući s pokornošću naroda. Jer činjenica jest da je buržoazija u stanju neprestanog rata protiv proletarijata, jer nikada, ni za trenutak, ne prestaje s eksploatacijom i tlačenjem.

Nažalost, među djelima koja su počinjena u ime anarhije, bilo je onih koji su, unatoč potpunom nedostatku anarhističkih obilježja, pribrojani drugim djelima očigledno izvedenim iz anarhističkih pobuda.

Osobno protestiram protiv takve zbrke među djelima sasvim različitih moralnih vrijednosti i praktičnih učinaka.

Unatoč izopćenjima i uvredama određenih ljudi, jednom od krucijalnih točaka smatram razlikovanje herojskoga djela čovjeka koji se svjesno žrtvuje za nešto što će po njemu svima donijeti dobro, od gotovo nehomičnog djela nekoga nesretnika kojeg je društvo dovelo do očaja, ili divljega poteza čovjeka zaraženog tim civiliziranim divljaštvom koje nas posvuda okružuje, kojega je patnja navela na krivi put; razlikovanje promišljenog čina čovjeka koji, prije djelovanja, važe dobro i zlo koji bi mogli proizići iz njegovih djela od nepromišljenog čina čovjeka koji udara nasumično; velikodušnog čina onog koji se izlaže ne bi li svoje bližnje poštedio patnje od buržujskog čina onoga koji donosi patnju drugima radi vlastite koristi; anarhističkoga čina onoga koji želi uništiti prepreke koje stoje na putu preuređenja društva na temelju slobodnoga dogovora svih od autoritarnog čina čovjeka koji želi kazniti gomilu zbog njezine gluposti, terorizirati je (što je tim više zaglupljuje) i nametnuti joj svoje ideje.

Buržoazija se nipošto nema pravo žaliti na nasilje svojih neprijatelja, jer je cijela njezina povijest kao klase, povijest krvoprolića, i jer sustav eksploatacije koji je zakon njezina postojanja, svakodnevno stvara stotine nevinih žrtava. Ni političke partije se ne mogu žaliti na nasilje jer i one su, kao takve, umrljane krvlju prolivenom nizašto, a sve u njihovu vlastitom interesu. One su te koje su odgojile generacije mladih kultom sile, one, koje, ako već nisu pravi apologeti Inkvizicije, onda su barem oduševljeni obožavatelji Crvenoga terora, koji je zaustavio sjajan revolucionarni poriv s kraja prošlog stoljeća i tako otvorio put Carstvu, Restauraciji i Bijelom teroru.

Prema našem mišljenju nije vjerovati iznenadnom napadaju blagosti koji je zahvatio neke u buržoaziji sad kad su njihovi životi i njihove kese pod prijetnjom. Ali nije na nama da usmjeravamo svoje ponašanje količinom zadovoljstva ili uzrujanosti koju ono može izazvati u buržoazije. Držimo se svojih načela i interesa naše stvari, koja je, po nama, stvar cijelog čovječanstva.

Budući da su nas historijski uvjeti doveli do nužnosti nasilja, laćajmo se nasilja, ali nemojmo nikada zaboraviti da to radimo samo iz prijekne potrebe i, u biti, protivno našim idealima. Ne zaboravimo da cijela povijest svjedoči ovoj uznemirujućoj činjenici: kad god je otpor tlaćenju trijumfira, uvijek je izrodio novo tlaćenje. Tako će i biti dok god nasilje ne bude svedeno na ono najnužnije i dok krvave tradicije prošlosti ne budu tako zauvijek prekinute.

Nasilje rađa nasilje, a autoritarnost rađa ugnjetavanje i ropstvo. Dobre namjere pojedinaca ni na koji način ne mogu poremetiti taj slijed. Fanatik koji sebi kaže da će spasiti ljude silom i na svoj način, uvijek je iskren čovjek, ali istovremeno užasan agent ugnjetavanja i reakcije. Robespierre, u silno dobroj vjeri i s čistom sviješću, bio je jednako koban za revoluciju kao i Bonaparteove osobne ambicije. Torquemadina gorljiva revnost u spašavanju duša učinila je više štete za slobodu misli i progres ljudskoga uma nego skepticizam i korupcija Lava X¹ i njegova dvora.

Teorije, deklaracije, načela ili velikodušne riječi, nemoćni su protiv činjenica. Mnogi su mučnici umrli za slobodu, mnoge su bitke vođene i dobivene u ime dobrobiti čovječanstva, a ipak je u konačnici sloboda značila samo to da bogati neograničeno tlače i eksploatiraju siromašne.

Anarhistička ideja nije zaštićenija od iskvarenosti nego što se to pokazalo za liberalnu ideju. Začeci iskvarenosti već su vidljivi u preziru pojedinih anarhista prema masama, njihovoj netoleranciji i želi da siju teror svuda oko sebe.

Anarhisti! Spasimo anarhiju! Naša doktrina je doktrina ljubavi. Mi ne možemo i ne smijemo biti ni osvetnici ni pravednici. Naša zadaća, naša ambicija, naš ideal je da budemo pronositelji poruke.

---

¹ Papa katoličke crkve od 1513. do 1521., poznat po velikoj rastrošnosti.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Anarhizam i nasilje
1894.

Liberty (London) 1, br. 9 (rujan 1894.) i 10 (listopad 1894)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net